

СЕКЦІЯ 9 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 334.716:332.025.12

Артюх О.В.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеського національного економічного університету***Албу Н.М.***аспірант кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеського національного економічного університету*

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

INTERNAL CONTROLS THE COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES: PROBLEMS OF DEFINITION

АНОТАЦІЯ

Досліджено необхідність впровадження на вітчизняних підприємствах ефективного внутрішнього контролю як основного фактора підвищення конкурентоспроможності. Систематизовано наукові підходи щодо тлумачення дефініції «внутрішній контроль», розглянута сучасна проблематика визначення його суті. Виділено проблемні питання щодо розподілу контролю на внутрішній, внутрішньосистемний, внутрішньогосподарський. На підставі наукового переосмислення запропонована авторська редакція дефініції «внутрішній контроль».

Ключові слова: конкурентоспроможність, контроль, внутрішній контроль, внутрішньосистемний та внутрішньогосподарський контроль, контрольні дії, процес, спостереження, процедури, мета контролю.

АННОТАЦИЯ

Исследована необходимость внедрения на отечественных предприятиях эффективного внутреннего контроля как основного фактора повышения конкурентоспособности. Систематизированы научные подходы относительно толкования дефиниции «внутренний контроль», рассмотрена современная проблематика определения его сути. Выделены проблемные вопросы, связанные с разделением контроля на внутренний, внутрисистемный, внутрихозяйственный. На основании научного переосмысления предложена авторская редакция термина «внутренний контроль».

Ключевые слова: конкурентоспособность, контроль, внутренний контроль, внутрисистемный, внутрихозяйственный контроль, контрольные действия, процесс, наблюдения, процедуры, цель внутреннего контроля.

ANNOTATION

It investigated the need to implement in domestic enterprises of effective internal control, as a key factor to enhance competitiveness. Systematized scientific approaches regarding the interpretation of the definition of «internal control», considered a modern perspective to determine its nature. Highlighted the problematic issues related to the internal control division, intersystem, on-farm. The author suggested his own term «internal control».

Keywords: competitiveness, control, internal control, intersystem, on-farm control, control activities, process monitoring procedures, purpose of internal control.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку діяльність господарчих суб'єктів націлена на освоєння та утримання найбільшої частки ринку, на досягнення пере-

ваги над конкурентами. Конкуренція як рушійна сила і форма існування підприємств на ринках товарів, капіталу і праці змушує їх шукати новітні напрями підняття своєї конкурентоспроможності – здатності змінювати свою частку на ринку залежно від прийнятої стратегії за допомогою впровадження економічних інновацій, ефективного використання резервів підприємства, досягнення високого рівня інвестиційної привабливості, що у сукупності забезпечує випуск його конкурентоспроможної продукції (товарів, робіт, послуг).

Обов'язковим інструментом управління конкурентоспроможністю є організація ефективного внутрішнього контролю на підприємстві, який здатний адаптуватися під впливом зовнішнього оточення, еволюціонувати і розвиватися одночасно з суб'єктом господарювання. Результати контролю виступають базою для прийняття наступних рішень з метою подальшого удосконалення діяльності організації, підвищення її ефективності, результатів чи прибутковості.

Для розкриття особливостей організації внутрішнього контролю у конкурентному бізнес-середовищі насамперед необхідно дослідити його сутність через визначення поняття «внутрішній контроль», яке у сучасній економічній теорії та практиці тлумачиться неоднозначно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику визначення внутрішнього контролю на вітчизняних підприємствах досліджували такі провідні вчені та науковці, як: Ф.Ф. Бутинець, М.Т. Білуха, В.Ф. Максимова, С.В. Бардаш, Н.М. Зорій, Н.Г. Мельник, Є.В. Калюга, Т.О. Каменська, Т.В. Ковтун, М.Д. Корінько, Л.В. Нападівська, Н.П. Кузик, О.А. Боярова, О.А. Подолянчук, А.В. Слободянюк та інші, які здійснили важливий внесок у теорію і практику внутрішнього контролю. Деталізуючи різні області наукових досліджень,

економісти розглядали сутність внутрішнього контролю, його значущість та місце у системі економічного контролю.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Критичний огляд наукових праць і публікацій свідчить про відсутність єдиного підходу до тлумачення дефініції «внутрішній контроль». У зв'язку з тим, що як поняття внутрішній контроль у національному законодавстві не закріплено, вчені неоднаково підходять до формулювання його суті, акцентуючи ті або інші деталі та ознаки внутрішнього контролю у сучасному конкурентному середовищі.

Цілі статті. Метою дослідження є наукове переосмислення та власне визначення терміну «внутрішній контроль» на вітчизняних підприємствах з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішній контроль є важливою складовою системою управління, тому у наукових колах постійно звертається увага не тільки на систему його організації, а і на специфічні відмінності у тлумаченні.

Так, одні вчені вважають внутрішній контроль як такий, що включає контрольні функції, здійснювані власниками підприємства [3] або органами внутрішнього контролю (головним бухгалтером підприємства, ревізійною комісією тощо) [5]. Але, визначаючи внутрішній контроль тільки як виконання, звернення конкретних зобов'язань суб'єктів контролю у сфері управлінської діяльності, автори обмежують його змістовне наповнення.

Окремі науковці визначають внутрішній контроль як механізм, за допомогою якого власники, наглядова рада, виконавче керівництво підприємства отримують розумну ступінь впевненості в тому, що підприємство досягне поставлених цілей у найбільш ефективний спосіб [12; 16]. Однак багатозмістовність поняття «механізм» не дозволяє однозначно розуміти наведену інтерпретацію дефініції «внутрішній контроль». Який механізм мали на увазі дослідники? В економічній літературі термін «механізм» тлумачиться різноманітно, зокрема як:

- сукупність станів і процесів;
- система управління;
- інструмент, за допомогою якого система управління впливає на керований об'єкт;
- спосіб функціонування певної системи;
- сукупність інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів;
- система зворотних зв'язків з управління бізнесом на усіх рівнях господарювання.

Це спричиняє некоректність визначення дефініції «внутрішній контроль» у редакції авторів – Т.О. Каменської, Л.Б. Ліщинської та С.О. Багдасарян.

Д.Ж. Робертсон пропонує визначити внутрішній контроль як процедури компанії, що спрямовані на запобігання, виявлення і виправлення суттєвих помилок і спотворень інформації,

які можуть виникнути в бухгалтерській звітності [18].

Т.П. Остапчук під внутрішнім контролем розуміє сукупність методів та процедур, які використовують суб'єкти контролю для упорядкування і ефективного здійснення господарської діяльності підприємства шляхом своєчасного виявлення недоліків та помилок у господарюванні та забезпечення усунення причин їх виникнення [21, с. 24]. Такої ж позиції дотримується В.Д. Андреев [1].

Ч.Т. Хорнгрен та Дж. Фостер розглядають внутрішній контроль як комплекс бухгалтерського управлінського контролю, що допомагає забезпечити відповідність рішень, прийнятих в організації, з реалізацією їх на практиці [24].

Обмеження сфери внутрішнього контролю тільки виконанням контрольних процедур, тобто певних дій уповноважених фахівців стосовно достовірності фінансової інформації та бухгалтерської звітності, без урахування контрольних дій у сфері оподаткування та податкової звітності, на нашу думку, значно звужує змістовність поняття «внутрішній контроль».

Систематичним спостереженням за ефективністю використання активів і зобов'язань підприємства, законністю та доцільністю господарських операцій і процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей вважає внутрішній контроль Є.В. Калюга [11, с. 26].

Такої ж точки зору дотримується І.Є. Ісаєва, яка уточнює об'єкт спостереження, приймаючи за нього процес функціонування керованого об'єкта та перевірки його фактичного стану з метою оцінки обґрунтованості та ефективності прийнятих управлінських рішень і результатів їх виконання, виявлення відхилень від цих рішень, усунення несприятливих явищ і при необхідності інформування про них компетентних органів управління [10].

Автори Є.В. Калюга та І.Є. Ісаєва, на нашу думку, звужують зміст внутрішнього контролю, ототожнюючи його зі спостереженням – методом дослідження, з притаманним йому систематичним, цілеспрямованим і навмисним сприйняттям об'єкта, у ході якого отримується знання про зовнішні сторони, властивості і відносини досліджуваного предмета.

Низка дослідників під внутрішнім контролем розуміють перевірку всієї або складових господарської системи, яка ініціюється та проводиться суб'єктом, повноваження та відповідальність якого не виходять за межі повноважень з управління такою системою [2; 7].

На наш погляд, розуміння внутрішнього контролю тільки у контексті спостереження або перевірки веде до обмеження його змісту, тому що спостереження та перевірки – це лише особливий інструментарій, за допомогою якого здійснюється контроль за поведінкою керованої системи з метою забезпечення оптимального її функціонування, співвіднесення досягнутих результатів із очікуваними.

Я.А. Гончарук та В.С. Рудницький розглядають внутрішній контроль як систему спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта управління прийнятним управлінським рішенням [6, с. 35].

Системою діяльності окремих працівників підприємства, спрямованою на забезпечення збереженості його активів і майна називають внутрішній контроль Т.М. Юшковець та К.О. Закалінська [25].

Аналогічну точку зору висловлюють О.В. Філозоп [23] та В.В. Бурцев, який до дій суб'єктів внутрішнього контролю відносить:

- визначення фактичного стану чи дії керівної ланки системи керування організацією (об'єкта контролю);

- порівняння фактичних даних з необхідними, тобто з базою порівняння, прийнятою в організації, заданою ззовні, або заснованою на раціональності;

- оцінка відхилень, що перевищують гранично допустимий рівень, і ступеня їхнього впливу на аспекти функціонування організацій;

- виявлення причин даних відхилень [4].

М.Д. Корінко та Ю.Ю. Ярова вважають, що внутрішній контроль – це система заходів, визначених управлінським персоналом підприємства та здійснюваних на підприємстві з метою найбільш ефективного використання усіма працівниками своїх обов'язків по забезпеченню та здійсненню господарських операцій. Тобто внутрішній контроль визначає законність цих операцій, і їх економічну доцільність для даного підприємства [14, с. 53, 26, с. 3].

Сфера внутрішнього контролю в інтерпретації терміну Т.М. Юшковець та К.О. Закалінської, О.В. Філозопа, В.В. Бурцева, М.Д. Корінко, Ю.Ю. Ярової обмежується окремими контрольними діями (заходами) без урахування сукупності взаємодій, цілеспрямованих на реалізацію стратегії підприємства щодо підвищення його конкурентоспроможності, що значно обмежує змістовну наповненість поняття «внутрішній контроль».

Деякі дослідники підкреслюють, що внутрішній контроль – це процес, спрямований на досягнення стратегічних довгострокових цілей компанії, що і є результатами дій керівництва з планування, організації, моніторингу діяльності компанії в цілому та її окремих підрозділів [13, с. 165; 15, с. 154].

Таку позицію підтримують Л.В. Нападовська, Н.М. Зорій і Н.Г. Мельник, вважаючи внутрішній контроль процесом, який забезпечує відповідність функціонування конкретного об'єкта прийнятним управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети [9, с. 20, с. 18].

А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партин характеризують внутрішній контроль як процес перевірки виконання всіх управлінських рішень у сфері фінансової діяльності з метою реалізації фінансової стратегії та запобігання

кризовим ситуаціям, який здійснюють підрозділи внутрішнього контролю та фінансової служби підприємства [8, с. 132].

В.М. Мельник, А.С. Пантелеев, А.Л. Звездін характеризують внутрішній контроль як форму зворотного зв'язку, за допомогою якого орган управління організації отримує необхідну інформацію про дійсний стан керованого об'єкта та реалізовує управлінські рішення [18, с. 45].

Отже, у світлі викладеного варто зазначити, що на сучасному етапі не існує єдиного наукового підходу щодо тлумачення сутності «внутрішній контроль». Вузку змістовну спрямованість мають підходи науковців у визначенні його сутності, зокрема як:

- функції уповноважених органів (М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець);

- механізму у сфері управління (Т.О. Каменська, Л.Б. Ліщинська та С.О. Багдасарян);

- системи контрольних процедур (В.Д. Андреев, Д.К. Робертсон);

- спостереження (Є.В. Калюга, І.Є. Ісаєва);

- перевірки (С.В. Бардаш, Н.Ю. Єршова);

- комплексу бухгалтерського управлінського контролю (Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер).

- форми зворотного зв'язку (В.М. Мельник, А.С. Пантелеев, А.Л. Звездін);

- сфери діяльності та системи заходів (Т.М. Юшковець, К.О. Закалінська, В.В. Бурцев, О.В. Філозоп, Ю.Ю. Ярова).

Ймовірно, що така багатозначність тлумачення внутрішнього контролю зумовлена не тільки законодавчою невизначеністю, а і різноплановістю управлінської діяльності, в якій контроль виступає функцією управління.

Сприятливим, на наш погляд, є підхід дослідників до внутрішнього контролю як до процесу (Н.П. Кузик, О.А. Боярова, Н.М. Зорій, Н.Г. Мельник, Л.В. Нападовська, А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партин), який у загальному сенсі являє собою стійку і цілеспрямовану сукупність взаємопов'язаних дій, спрямованих за певною технологією на досягнення мети господарчого суб'єкта.

Зазначимо, що за Глоссарієм Міжнародних стандартів аудиту внутрішній контроль (internal control) також визначається як процес, розроблений, запроваджений і підтримуваний тими, кого наділено найвищими повноваженнями, управлінським персоналом, а також іншими працівниками, для забезпечення достатньої впевненості щодо досягнення цілей суб'єкта господарювання [19]. Але норми стандартів жорстко локалізують цілеспрямованість господарчих суб'єктів у контексті здійснення внутрішнього контролю, обмежуючись лише досягненням:

- достовірності тільки фінансової звітності;

- ефективності та результативності діяльності (без урахування прогнозних новацій);

- дотримання застосованих законодавчих та нормативних актів.

Також необхідно відзначити, що у сучасній теорії та практиці контролю має місце його роз-

поділ на внутрішній, внутрішньосистемний, внутрішньогосподарський.

Більшість дослідників ототожнюють ці поняття, деякі – вважають внутрішньосистемний та внутрішньогосподарський контроль складовими внутрішнього контролю, розмежовуючи їх за ознакою суб'єктів контролю та зазначають, що внутрішньосистемний контроль виконується штатними і позаштатними контролерами підприємства, внутрішньогосподарський – здійснюється контролюючими органами та посадовими особами підприємства [22].

У цьому контексті слушною є позиція В.Ф. Максимової, яка вважає, що фактично ці види контролю мають загальний, один і той же об'єкт, здійснюються за допомогою одних і тих же методів, проводяться всередині однієї і тієї ж системи – підприємства, тому можна тлумачити усі три терміни як різне словесне визначення одного поняття – внутрішній економічний контроль, мета якого спрямована на досягнення цілей підприємства та забезпечення його життєдіяльності на основі сприяння розвитку і удосконаленню системи управління [17].

Огляд наукових ставлень щодо розподілу контролю на внутрішній, внутрішньосистемний, внутрішньогосподарський дає підстави вживати саме поняття «внутрішній контроль» у більш широкому значенні від понять «внутрішньогосподарський та внутрішньосистемний контроль», виходячи з розуміння внутрішнього контролю як процесу, здійснюваного суб'єктом внутрішнього контролю з метою дієвої діяльності у ринковому середовищі.

З метою адекватного тлумачення терміну «внутрішній контроль» варто досліджувати його сутність через визначення головної мети контролю, яка базуватимуться на досягненні взаємопов'язаних цілей: забезпечення економічної ефективності господарчого суб'єкта та підвищення його конкурентоспроможності у ринковому середовищі. У цьому аспекті головною метою внутрішнього контролю є виявлення та попередження чинників, які негативно позначаються на реалізації прийнятих управлінських рішень, а також доведення результатів контролю та надання пропозицій щодо підвищення результативності бізнесу до органу управління.

На підставі вищевикладеного можна запропонувати визначення дефініції «внутрішній контроль» у такій редакції: внутрішній контроль – це процес, здійснюваний господарчим суб'єктом за допомогою специфічного інструментарію, який забезпечує достатню впевненість щодо відповідності функціонування об'єкта контролю прийнятим управлінським рішенням у напрямку успішного досягнення мети та подальшого розвитку господарчої одиниці у ринковому бізнес-середовищі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволило констатувати, що впровадження на вітчизняних підприємствах ефективного внутрішнього

контролю є запорукою підвищення їх конкурентоспроможності. Організація дійового внутрішнього контролю неможлива без наукового обґрунтування формулювання його суті через поняття «внутрішній контроль».

У ході дослідження на підставі критичного огляду наукових джерел виявлена сучасна проблематика визначення терміну «внутрішній контроль», окреслені питання уніфікації термінів «внутрішній, внутрішньосистемний, внутрішньогосподарський контроль». Результати аналізу та систематизації наукових підходів щодо тлумачення дефініції «внутрішній контроль», наукове переосмислення дозволили запропонувати власну редакцію цього поняття. З метою єдиного підходу до розуміння поняття «внутрішній контроль» доцільним було б уніфікувати та законодавчо закріпити єдину термінологію щодо його визначення.

У зв'язку з тим, що результати внутрішнього контролю конкурентоспроможних підприємств виступають основою для прийняття управлінських рішень з метою подальшого підвищення їх ефективності, потребують подальших досліджень низки питань, пов'язаних з формулюванням концептуальних засад, організаційно-методичного забезпечення внутрішнього контролю як основного фактора підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андреев В.Д. Практический аудит: [справ. пособ.] / В.Д. Андреев. – М.: Экономика, 1994. – 366 с. – С. 221.
2. Бардаш С.В. Організаційно-правова ідентифікація внутрішнього контролю у приватному секторі економіки / Вісник ЖДТУ. – 2013. – № 4(66). – С. 7.
3. Білуха М.Т. Курс аудиту. – 2-ге вид., перероб. – К.: Вища шк.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – 574 с. – С. 25.
4. Бурцев В.В. Внутренний аудит компании: вопросы организации и управления / В.В. Бурцев // Управление финансами предприятия. – 2003. – № 4. – С. 35-49. – С. 15.
5. Бутинець Ф.Ф. Аудит і ревізія підприємницької діяльності / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 416 с. – С. 17.
6. Гончарук Я.А., Рудницький В.С. Аудит: навч. посібник / Я.А. Гончарук, В.С. Рудницький. – Львів: Світ, 2002. – 296 с.
7. Єршова Н.Ю. Шляхи вдосконалення системи внутрішнього контролю на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/2948/1/ershova_Shliakhy%20vdoskonalennia_2013.pdf.
8. Загородній А.Г. Облік і аудит: [термінолог. словник] / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партін. – Львів: «Центр Європи», 2002. – 671 с. – С. 132.
9. Зорій Н.М., Мельник Н.Г. Теоретико-організаційні аспекти внутрішнього контролю витрат виробництва готової продукції на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.opu.xn-uafiles-sb7c/archive/2012/No3...94-100.pdf>.
10. Ісаева І.Є. Сущность, цели и задачи внутреннего контроля на предприятии / «Экономика и современный менеджмент: теория и практика»: сборник статей по материалам

- XXXII международной научно-практической конференции. 04.12.2013 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sibac.info/11746>.
11. Калюга Є.В. Система внутрішньогосподарського контролю та удосконалення її ефективності на підприємствах / Є. Калюга // Вісник податкової служби України. – 2001. – № 33. – С. 26-31. – С. 26.
  12. Каменська Т.О. Внутрішній аудит. Сучасний погляд: [моногр.] / Т.О. Каменська; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агенство», 2010. – 499 с.
  13. Ковтун Т.В. Система внутрішнього контролю як невід'ємний елемент операційної системи підприємства / Т.В. Ковтун // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – Т. 1. – С. 165-170.
  14. Корінко М.Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, диверсифікація: монографія / М.Д. Корінко. – К.: ДП «Інформ.-аналіт.агентство», 2007. – 429 с.
  15. Кузик Н.П., Боярова О.А. Внутрішній контроль як основа ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств / Науковий вісник НУБіП України. – 2010. – № 153. – С. 153-157. – С. 154.
  16. Ліщинська Л.Б. та Багдасарян С.О. Місце внутрішнього аудиту в системі внутрішнього контролю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=31582>.
  17. Максимова В.Ф., Теоретичні та методологічні засади формування цілісної системи внутрішнього контролю в управлінні промисловим підприємством: дис. ... д-ра екон. наук: 08.06.04 / Одеський держ. економічний ун-т, 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://disser.com.ua/content/240353.html>.
  18. Мельник М.В. Ревізія и контроль: учебник / М.В. Мельник, А.С. Пантелеев, А.Л. Звездин / Под ред. проф. М.В. Мельник. – М.: КНОРУС, 2007. – 640 с.
  19. Міжнародні стандарти аудиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aru.com.ua/msa>.
  20. Нападовська Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: монографія / Л.В. Нападовська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 224 с.
  21. Остапчук Т.П. Організація внутрішньогосподарського контролю операцій з капітальними інвестиціями / Т.П. Остапчук. – Вісник ЖДТУ. – 2004. – № 1(27). – С. 127.
  22. Подолянчук О.А., Слободянюк А.В. Сутність внутрішнього контролю та проблеми його впровадження у сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://econjournal.vsau.org/files/pdf/a/701.pdf>.
  23. Філозоп О.В. Внутрішній аудит та внутрішній контроль: розмежування понять [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/1789/1/37.pdf>.
  24. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер. – М.: «Финансы и статистика», 1995. – 416 с. – С. 398.
  25. Юшковець Т.М. та Закалінська К.О. Порівняльний аналіз понять «внутрішній аудит» та «внутрішньогосподарський контроль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics/7_106487.doc.htm.
  26. Ярова Ю.Ю. Сутність внутрішнього контролю на підприємствах України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73977.doc.htm.